

slachtoffer niet enkel te laten opnemen door een professionele bemiddelaar, maar ook door een vrijwilliger. De nadruk ligt hier wel op de inzet van vrijwilligers in het communicatieproces tussen dader en slachtoffer. Belangrijk te noteren hier is dat er binnen de herstelbeweging een 'groeïend besef is dat het omgaan met criminaliteit een actieve participatie van de samenleving vereist'."

De voorbeelden die in deze tekst worden aangehaald, tonen aan dat dergelijke initiatieven zijn ontwikkeld op basis van particuliere initiatieven. In tegenstelling daarmee, heeft men in Nederland (om maar één buurland als voorbeeld te nemen) *vanuit de overheid* beslist om een beleid te ontwikkelen, voorwaarden te scheppen, een kader te voorzien, waarbij burgers kunnen geëngageerd worden om mensen die een misdrijf hebben gepleegd te ondersteunen in het voorkomen van recidive, het doorbreken van hun sociaal isolement en het opbouwen van een delictvrij leven.

In Vlaanderen wordt er door de overheid een beleid ontwikkeld rond inburgering en integratie, maar hier wordt geen specifieke aandacht besteed aan de (re-)integratie van mensen die een misdrijf hebben gepleegd. Ook in het decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijk- en gelijkebehandelingsbeleid van 10 juli 2008 is de sociaal-culturele (re-)integratie van mensen die een misdrijf hebben gepleegd, geen prioritaire activiteit in de te voeren acties. We hopen dan ook dat de ontwikkeling van het COSA-project in het Justitiehuis van Antwerpen een aanzet kan zijn om een debat op gang te brengen rond de wenselijkheid en mogelijkheid om burgers te betrekken op mensen die een misdrijf hebben gepleegd en ondersteuning vragen in het opbouwen van een ander delictvrij leven.

Verle Pasmans*

HET DETENTIEPLAN: EEN WERK VAN LANGE ADEM

Op 1 februari 2005 werd de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van gedetineerden in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. De langverwachte bekrachtiging van deze wet vormde tegelijkertijd een einde en een begin: het legistieke bouw- werk stond overleind, maar het gros van de kamers moest nog worden ingericht.

Eén van de kamers die de toenmalige Minister prioritair wilde ingericht zien, was deze van de detentieplanning (Titel IV van de basiswet)¹. Met het detentieplan, dat als concept op zich niet nieuw was, werd nu immers een kader geboden waarbinnen de belangrijkste der penitentiaire opdrachten kon worden vervuld: het zin geven aan de in detentie doorgebrachte tijd.

Om de uitvoering van deze prioriteit voor te bereiden, werd vrij snel na de publicatie van de wet een themawerkgroep opgericht, bestaande uit personeelsleden van de penitentiaire administratie (hoofdbestuur en gevangenissen). Midden 2006 overhandigde deze werkgroep zijn eindverslag aan toenmalig Minister van Justitie Onkelinx. Een belangrijk concreet voortbrengsel van deze werkgroep was een model van vragenlijst, te gebruiken als leidraad bij het 'onderzoek naar de persoon en de levenssituatie van de veroordeelde' zoals bedoeld in Hoofdstuk 1 van de Titel 'Detentieplanning'.

In september 2007 werd een pilootproject gelanceerd in vijf gevangenissen² om de eerste fase van de detentieplanning te doorlopen en daarbij genoemd model van vragenlijst tegen het –

- 1 De drie overige prioriteiten waren: de implementatie van de aspecten 'orde en veiligheid en dwangmiddelen' en 'tucht', het opstellen van een huishoudelijk reglement voor de gevangenissen en de voorbereiding van de oprichting van overlegorganen.
- 2 Brugge, Iltre, Oudenaarde, Sint-Gillis, Verviers (aanvankelijk nam Hasselt deel aan het pilootproject, maar in 2008 trad Brugge in de plaats van Hasselt.) De gevangenissen werden gekozen in functie van hun diversiteit (grootte, populatie, verscheidenheid aanbod diensten Gemeenschappen,...).

* Verle Pasmans is directrice van het Justitiehuis te Antwerpen.

altijd verhelderende – praktijklicht te houden. De meer algemene doelstelling van het pilootproject bestond erin de randvoorwaarden voor de inwerkingtreding van deze titel van de basiswet (verder) in kaart te brengen. Het centraal bestuur gaf voor de concrete invulling van het pilootproject weinig of geen uniforme richtlijnen, dit om een zo groot mogelijke variatie aan mogelijke werkwijzen in beeld te krijgen.³

Het pilootproject liep tot het najaar van 2009. De kritieken en opmerkingen die eruit naar voor kwamen, waren in essentie de volgende: onvoldoende personeel voor de bijkomende werklast, onduidelijkheid over de vereiste diepgang van het onderzoek en – daarmee samenhangend – over de mogelijke rol van andere actoren dan de maatschappelijke assistent (bv. psycholoog), inefficiënte methodologische verhouding met andere instrumenten zoals het onthaalgesprek en de verslagen in het kader van de externe rechtspositie, ondoorzichtige verhouding met en onduidelijkheid over de rol van externe partners (met name de Gemeenschappen), beperkte continuïteit na overplaatsingen.

Eind 2009 werd daarop beslist het pilootproject ‘detentieplan’ voorlopig af te ronden. Het pilootproject had duidelijk aangetoond dat niet met zin voor realiteit aan de inwerkingtreding van het detentieplan kon gedacht worden, zonder eerst een aantal (door het project verder blootgelegde) randvoorwaarden te verwezenlijken.

Op het ogenblik dat deze bijdrage wordt geschreven, zijn er binnen de centrale penitentiaire administratie verschillende projecten lopende die alle rechtstreeks of onrechtstreeks de verwezenlijking van die randvoorwaarden helpen tot stand brengen. De belangrijkste daarvan zijn: de

geplande oprichting van een ‘dienst interne rechtspositie’ binnen de directie detentiebeheer (vroegere dienst individuele gevallen), die onder meer als taak zal hebben het systematisch inventariseren, analyseren en evalueren van het aanbod aan activiteiten, opleidingen, vormingen en projecten in functie van de classificatie; de lopende BPR (Business Process Re-engineering) binnen de Regie der Gevangenisarbeid, waarbij één van de *deliverables* is: het invoeren van competentieprofielen voor de gedetineerden en een centrale coördinatie van alle aanvragen voor beroepsgerichte opleidingen; de werkzaamheden van de centrale PSD, die – in nauwe samenwerking met de gemeenschappen – een rationaliseringsoperatie doorvoert van de wettelijke taken, waarbij ook reeds rekening wordt gehouden met de toekomstige taak van detentieplanning.

Concluderend kan gesteld worden dat de kamer van de ‘detentieplanning’ nog niet volledig ingericht is, maar dat er wel – deels buiten de kamer – naarstig wordt aan gewerkt.

Xaveer Laureyns*

HET CURIEUZE SUCCES VAN JUSTICE REINVESTMENT

De term ‘justice reinvestment’ (JR) duikt de laatste tijd met regelmaat op, voorlopig nog voornamelijk in Angelsaksische landen, maar de ervaring leert dat het niet lang kan duren alvorens een dergelijke trend ook in continentaal Europa wordt opgepikt. Vertrekkende vanuit de stelling dat een gewaarschuwd mens er twee waard is, analyseren we in deze bijdrage de literatuur mbt JR en bekijken we de initiatieven die elders werden genomen, evenals hun resultaten.

‘Justice Reinvestment is a term coined in the US to describe efforts to use funds spent on imprisoning offenders more productively in these areas through local community based initiatives desig-

3 Zo werd het aan elke deelnemende gevangenis overgelaten om de steekproef van gedetineerden samen te stellen en daarvoor de criteria te kiezen. Gebruikte criteria waren onder meer: begrip van de taal van het gebied waarin de gevangenis is gelegen, wettelijke toestand in het kader van de wet externe rechtspositie, recht op verblijf in België.

* Attaché-jurist binnen de dienst Juridische en Conceptuele Ondersteuning van het Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen van de FOD Justitie.